

Klima- og miljødepartementet
postmottak@kld.dep.no

Oslo 31. januar 2023

Innspill til mandat for kulturmiljøutvalget som skal utarbeide ny kulturmiljølov

Forbundet KYSTEN takker for muligheten til å komme med innspill til mandat for utvalget som skal utarbeide ny kulturmiljølov. Våre innspill knytter seg til hva vi mener utvalget bør se på når det gjelder kystkulturens behov.

Forbundet KYSTEN synes det er bra at navnet på loven blir endret til kulturmiljøloven og at man dermed følger begrepsendringen som kulturmiljømeldingen legger opp til. Det gjør at den nye loven vil favne bredere enn bare de fysiske kulturminnene og at man blir mer opptatt av sammenhenger i helhetlige kulturmiljøer. Det er imidlertid viktig at man i forbindelse med lovarbeidet får en gjennomgang av begrepsdefinisjonene knyttet til kulturmiljøloven. Hva ligger det i begrepet kulturmiljø i motsetning til kulturminner som ble brukt ved nåværende kulturminnelov.

Det skjer et paradigmeskifte innen kulturmiljøfeltet der blant annet Pharo-konvensjonen sier noe om lokalsamfunnets rett til selv å bestemme hva som er deres kulturarv. Det utfordrer den tidligere tankegang der myndighetene er enerådende med å definere hva som skal tas vare på for fremtiden. Håndverkstradisjoner og immateriell kulturarv har fått en bredere plass innen feltet og man ser viktigheten av å ta vare på disse sidene ved kulturminnene. Et fredet objekt har ingen verdi i seg selv hvis man ikke kan sette det inn i en sammenheng.

«Vern gjennom bruk» er blitt den dominerende måten å tenke kulturvern på og det fordrer mer fokus på hvordan man bruker og vedlikeholder objektet framfor selve objektet. Utfordringen i lovarbeidet blir å finne metoder for å verne om håndverksmetoder som er en uløselig del av kulturminnet i et bruksperspektiv.

I dagens kulturminnelov mangler den immaterielle kulturarven et vern. Materiell og immateriell kulturarv hører sammen og et fartøy har ikke et fullgodt vern uten at kunnskapen, håndverket, tradisjonen og historien fartøyet inngår i også er vernet. Eksempelvis er ikke et fartøy med dampdrevet fremdrift fullgodt vernet dersom kunnskapen om hvordan man operere dampkjelen uteblir. Det samme gjelder ivaretagelse av tradisjonsbåter, der båten og båtbyggeren er to sider av samme sak. Materiell og immateriell kulturarv må derfor inngå sammen i vern.

Forbundet KYSTENS formål er arbeide for å ta vare på kystkulturen og det innebærer å ta vare på bygninger i kystsonen. Under kapittel 2, paragraf 4 står det at byggverk fra perioden 1537 – 1659 blir automatisk fredet. Vi stiller spørsmålet ved disse årstallene og mener at det bør gis en annen tidshorisont for bygninger bygget av tre og i strandsonen. Ingen trebygninger i strandsonen vil oppnå automatisk fredning og svært få trebygninger overhodet vil bli beskyttet av loven slik den er i dag. Alle trebygninger fra 1700-tallet mener vi er så verdifulle at de burde få automatisk fredning. Hvis man frykter at det vil medføre mange automatiske fredninger av trebygninger, så får man lage det enklere å kunne foreta avfredning i dette tidsspennet.

Kulturminneloven gir et spesielt vern av samiske kulturminner på bakgrunn av deres status som urbefolkning. Det er bra, men det er andre befolkningsgrupper som har status som nasjonale minoritetsgrupper som har lang historie her i landet, og som ikke blir omtalt av kulturminneloven spesielt. Det bør utvalget se nærmere på og se om det er mulig å gi dem en spesiell status i forhold til deres kulturminner, som er like utsatt som de samiske kulturminner er.

Den offentlige sektor er eier av mange kulturminner som er underlagt en form for vern. Vi ser at flere offentlige sektorer forsøker å kvitte seg med sine kulturminner eller la dem forfalle. Kystverket har ansvar for over 80 fredete fyrstasjoner og har vedlikeholdsansvaret for dem. Vi ser at på noen utsatte fyrstasjoner blir vedlikeholdsansvaret oversett og etaten lar bygningene bevist forfalle. I fartøyvernet ser vi eksempler på at offentlig sektor prøver å kvitte seg med sine kulturminner for å slippe det økonomiske ansvaret. For eksempel vil Forsvaret donere 8 av Marinens veteranskip til en stiftelse og søke om at de får vernestatus fra Riksantikvaren. På den måten slipper Forsvaret ansvar og økonomiske forpliktelser for sine kulturminner. I stedet legges ansvaret over til de frivillige og Riksantikvarens post 74 på statsbudsjettet der det ikke er nok midler til å bevare Forsvarets veteranskip. Det finnes andre eksempler, som i Kystverket og Kriminalomsorgen, der de ønsker at frivillige skal overta. Den nye kulturmiljøloven trenger en helhetlig tenking rundt det offentliges ansvar for sine kulturminner fordi sektorene ikke klarer å ta ansvar for sine kulturminner på en god nok måte.

Oppgaveoverføring fra Riksantikvaren til fylkeskommunene gjør at fartøyvernet var en av oppgavene som ble delegert de nye fylkeskommunene etter regionsreformen i 2019. Erfaringene så langt er delte, men det som er viktig fremover er å få ansvarsfordelingen inn i kulturmiljøloven slik at det blir helt klart hvilke oppgaver som påligger de ulike offentlige nivåer.

Forbundet KYSTEN ønsker utvalget som skal fornye kulturmiljøloven lykke til og vi stiller oss til disposisjon hvis det er noe dere lurer på.

Med vennlig hilsen
Forbundet KYSTEN

Per Hillesund
generalsekretær